

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ЯК ЦЕНТР КУЛЬТУРИ, НАУКОВОЇ, ДОВІДКОВОЇ, БІБЛІОГРАФІЧНОЇ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ СПАДЩИНИ

Любименко С. М., Лавренко С. О., Лавренко Н. М.

ВСТУП

Протягом тисячоліть бібліотеки здобували ресурси, систематизували їх, зберігали та робили доступними (чи ні) для відвідувачів. Але форми цих джерел змінилися – від сувоїв і кодексів; до платівок і лазерних дисків; до електронних книг, електронних баз даних і відкритих наборів даних. Бібліотеки також взяли на себе безліч соціальних і символічних функцій, які постійно змінюються¹.

Із появою технологій і штучного інтелекту традиційні бібліотеки все ще залишаються важливим джерелом для дослідників і вчених. Бібліотеки призначені не лише для книг і періодичних видань; вони можуть надати безцінні ресурси для досліджень, інновацій та можливості для співпраці. У багатьох бібліотеках зберігаються важливі записи, які неможливо знайти в іншому місці. Архіви бібліотек зберігають безцінні ресурси, які мають широкий спектр колекцій з історії, мистецтва, екології тощо. Ці колекції є важливими ресурсами для будь-якого дослідника. Окрім зберігання важливих архівів, бібліотеки також можуть служити місцем зустрічі для заходів, семінарів, публічних лекцій тощо^{2 3 4}.

Бібліотеки – це культурні та наукові установи з фондами, стосами книг, читальними залами, фізичними навчальними просторами, а також віртуальними центрами споживання та виробництва знань. Вони відіграють важливу роль в освіті та інформаційній грамотності. Вони є культурним надбанням, одним із тих рідкісних місць, де технології та

¹ Mattern S. Library as Infrastructure. *Places J.* 2014. https://placesjournal.org/article/library-as-infrastructure/?gclid=CjwKCAjw1ZbaBRBUeIwA4VQCIYNWoNU7ec6EeHydL6zG0VtJY11whWBR0kFY_GZm4gi8iJDanooXeRoC6wMQAvD_BwE&cn-reloaded=1

² Duerinckx A., Hens C., Kerckhoffs S., Van Laer J., Verstraelen K. The Citizen in Flemish Citizen Science: Demography, Motives, and Experiences; Scivil: Leuven, Belgium, 2021.

³ Columbic Y.N., Orr, D., Baram-Tsabari A., Fishbain B. Between vision and reality: A study of scientists' views on citizen science. *Citiz. Sci. Theory Pract.* 2017, 2, 6.

⁴ Mumelaš D., Martek A. Benefits of Citizen Science for Libraries. *Publications* 2024, 12, 8. <https://doi.org/10.3390/publications12010008>

навіть продуктивність зустрічаються з суспільними та людськими цінностями⁵.

Наукова бібліотека – це бібліотека, яка містить повний асортимент матеріалів, зосереджених на одній або кількох темах. Як правило, він включає в себе ретельну компіляцію матеріалів, пов'язаних із конкретними темами, і створений для задоволення вимог наукових досліджень, гарантуючи, що вони оснащені справжніми матеріалами з високоякісним вмістом. Наукові бібліотеки в основному пов'язані з університетами, які займаються інтенсивними дослідженнями, і мають великі колекції, присвячені науковим дослідженням. Варто відзначити, що LIBER сформулював власне визначення дослідницької бібліотеки через зміни в ландшафті європейських університетів. Ці зміни відзначені створенням нових університетів, злиттям університетів та розширенням співпраці між вищими навчальними закладами. Запропонована LIBER підкреслює, що наукові бібліотеки, які бажають приєднатися, повинні дотримуватися цінностей: надання якісних послуг користувачам бібліотек та інформації, забезпечення інтелектуальної свободи, сприяння співпраці з різними партнерами, відповідальне управління колекціями та ресурсами, демонстрація лідерства та інновацій, а також сприяння інклюзивності, рівності та реалізації потенціалу є ключовими принципами бути обійнятим. Наукові бібліотеки мають потенціал відігравати ключову роль у просуванні як громадянської, так і відкритої науки^{6 7 8}.

1. Становлення Наукової бібліотеки Херсонського державно аграрно-економічного університету

Наукова бібліотека Херсонського державно аграрно-економічного університету завжди була центром культури, довідкової, бібліографічної та інформаційної спадщини. Історія Наукової бібліотеки дуже тісно переплітається з історією ХДАЕУ і бере свій початок з 19 століття. Наукова бібліотека Херсонського державного аграрно-економічного університету розпочала свою діяльність у 1874 році з відкриттям Херсонського сільськогосподарського училища. Згідно зі

⁵ Schöpfel J. Smart Libraries. *Infrastructures*. 2018; 3(4):43. <https://doi.org/10.3390/infrastructures3040043>

⁶ Hormia-Poutanen, K.; Matheson, A. LIBER Definition of Research Library: Background Paper; LIBER: Hague, The Netherlands, 2017; Available online: https://libereurope.eu/wp-content/uploads/2020/12/Mar2017Mail_DefinitionofResearchLibrariesBackgroundPaper.pdf

⁷ LIBER. Libraries Joining LIBER: Endorsement Proposal. 2017. Available online: https://libereurope.eu/wp-content/uploads/2020/12/Mar2017Mail_EndorsementProposal.pdf

⁸ Kaarsted T., Blake O., Nielsen K.H., Alving B., Rasmussen L.T., Overgaard A.K., Hansen S.M.B. How European Research Libraries Can Support Citizen-Enhanced Open Science. *Open Inf. Sci.* 2023, 7, 20220146

статутом училища від 13 грудня 1873 року, обов'язки директора бібліотеки були покладені на молодшого вчителя⁹.

Першим директором бібліотеки був О.І. Скрипницький (1876–1877 рр.). Почалося активне формування бібліотечного фонду на основі пожертвувань книг від багатьох установ та приватних осіб. З того часу почали складатися її багаті фонди і славні традиції. У 1893 р. бібліотека поділялася на фундаментальну та учнівську, загальним для них був хронологічний каталог. Комплектувалася бібліотека літературою з сільського господарства та природознавства, а також вітчизняною літературою загальної тематики.

На кінець 1895 р. фонд бібліотеки налічував більше 16000 екземплярів. В «Звіт про стан Херсонського земського сільськогосподарського училища за 1904 рік» окремим розділом виділена робота бібліотеки училища. Обов'язки завідувача бібліотеки виконував викладач Ф.Д. Рубін, який згодом став професором, доктором сільськогосподарських наук, директором Земського сільськогосподарського училища, а потім і сільськогосподарського технікуму.

У 20-х роках Херсонський сільськогосподарський технікум перетворено на інститут. У 1921 р. студентський комітет сільськогосподарського технікуму видав книгу викладача Г.К. Пачорського – професора, засновника фітоценології, фундатора Херсонського природничо-історичного музею «Основи фітосоціології» (курс лекцій, читаний на агрономічному факультеті колишнього Херсонського політехнічного інституту у 1919–1920 рр.). Зараз ця книга є бібліографічною рідкістю. Унікальний екземпляр цього видання знаходиться у фонді рідкісних та коштовних книг Наукової бібліотеки, який налічує майже 700 примірників із сільського господарства, ботаніки, генетики, ентомології, зоології, геології, інших галузей знань. До 1941 року бібліотека налічувала понад 100000 книг.

Під час Другої світової війни інститут було евакуйовано у м. Ставрополь. У приміщенні університету розміщені німецькі казарми та конюшні. Був знищений майже весь бібліотечний фонд, ним опалювали приміщення.

Після звільнення Херсона від нацистів у 1944 році, все в бібліотеці було розпочато з чистого аркуша. Це був найскладніший період у становленні та розвитку бібліотеки. Співробітники інституту змогли зібрати 5610 книг. Цінну допомогу студентам надавали викладачі: Єрїх Христофорович Бурзі, Григорій Федорович Вацелко, Григорій Петрович Чучко та інші надавали особисті колекції для користування студентами в бібліотеці. Завідувачкою бібліотеки була Олена Вікторівна Кутіганська,

⁹ Ушкаренко В.О., Мартинова Т.Д. Херсонський державний аграрний університет. Історичний нарис. Херсон: Айлант, 1999. 180 с.

яка почала працювати в бібліотеці в 1935 році. Вона була високоосвіченою людиною, яка любила бібліотечну справу. Особливу увагу було приділено систематизації зібраного матеріалу. Було створено алфавітний систематичний каталог, систематичну картотеку дисертацій та картотеку персоналій. Ці заходи зробили фонди бібліотеки більш доступними і зручними для студентів і викладачів.

Станом на 1 липня 1945 року бібліотека налічувала 11200 книг, переважно підручників. Крім того, інститут передплачував 17 газет і 61 журнал. Ще в 1944 р. бібліотекарі розпочали наукову роботу над довідково-пошуковим апаратом: алфавітним генеральним і систематичним каталогом, систематичною картотекою статей і картотекою осіб. Бібліотека розміщувалася в одному приміщенні, яке містило книгосховище, абонемент і читальний зал, бібліотека зазнала інтенсивного розвитку. Почали відкриватися читальні зали в головному корпусі університету, абонемент і читальний зал, активно комплектуються бібліотечні фонди за новими спеціальностями, упорядковуються алфавітні каталоги, створюються пересувні бібліотечні пункти на кожному факультеті, створюється відділ інформаційно-бібліографічного обслуговування.

Значний внесок у розвиток бібліотечної справи та організацію бібліотечного обслуговування зробила ветеран Другої світової війни, ветеран праці Наталія Яківна Барсукова, яка працювала в бібліотеках навчальних закладів з 1954 року і до кінця свого життя в 2001 році спочатку бібліотекарем, а потім завідувачем бібліотеки. Наталія Яківна присвятила бібліотеці 47 років свого життя і була прикладом людини, яка не тільки любила свою професію, а й багато зробила для підвищення її рівня та престижу.

У 1957–58 роках до послуг читачів відкрили нову читальну залу в головному корпусі загальною площею 88 м² на 80 посадкових місць та при гуртожитку №1 була окрема бібліотека та читальна зала на 50 посадкових місць. Загальний фонд налічує 68444 примірників. З 1959 року бібліотека відносилася до категорії спеціальних науково-навчальних бібліотек.

Інтенсивного розвитку Наукова бібліотека досягла у 70-80-х роках: відкривається читальна зала в головному корпусі університету, абонемент та читальна зала в корпусі гідромеліоративного факультету, йде активне комплектування бібліотечного фонду для нових спеціальностей, організовано читацький алфавітний каталог, працюють пересувні бібліотечні пункти на кафедрах, створено Сектор інформаційно-бібліографічного обслуговування та бібліотечну Раду, а в 1987 р. – Довідково-бібліографічний відділ, який майже 20 років очолювала Є.І. Козлова.

1970–90 роки в історії Наукової бібліотеки були дуже насиченими та важливими. Це період якісного комплектування бібліотечних фондів та інтенсивного його нарощування. Завдяки системному аналізу, кропіткій і наполегливій роботі працівників бібліотеки було сформовано якісний і збалансований фонд літератури понад 300000 примірників з суспільно-політичних, економічних, природничих, юридичних, гуманітарних та інших галузей, які представлені багатьма мовами світу.

Відповідно наказу Міністерства вищої та середньої спеціальної освіти СРСР №990 від 16 грудня 1976 року «Про затвердження типового положення про центри методичних об'єднань бібліотек вищих навчальних закладів міста (регіону)» було прийняте Положення про об'єднання бібліотек, яке обслуговує спеціалістів сільського господарства Української РСР. Згідно цього документу з 1979 року бібліотека була призначена головним методичним центром серед сільськогосподарських бібліотек міста та області, куди увійшли бібліотеки науково-дослідних інститутів, дослідних станцій, аграрних технікумів. Бібліотека набула статусу наукової (протокол № 1 від 30 жовтня 1979 року). Бібліотека стала методичним центром для сільськогосподарських бібліотек Херсонської області, об'єднавши в мережу бібліотеки науково-дослідних інститутів, випробувальних центрів та сільськогосподарських вузів. У цей період значно збільшився фонд бібліотеки, були створені нові відділи, зокрема відділ інформаційно-бібліографічного обслуговування.

З розвитком університету, появою нових напрямків підготовки спеціалістів змінювався профіль комплектування фондів. Змінювалася структура: створювалися факультетські і кафедральні бібліотеки, пункти видачі в гуртожитках, що наближало літературу до місця навчання та проживання читачів. У 1973–76 роках відкрито відділ обслуговування та читальну залу в корпусі гідромеліоративного факультету. У 1988 році у головному корпусі відкрито нову читальну залу.

Система каталогів і картотек розкриває книжковий фонд бібліотеки. Серед них: алфавітний, систематичний, каталог зарубіжних видань, каталог дисертацій та авторефератів дисертацій, систематична картотека статей, тематичні картотеки.

2. Сучасний стан та розвиток Наукової бібліотеки

Херсонського державного аграрно-економічного університету

З 2001 до 2017 рр. Наукову бібліотеку очолювала Н.В. Анічкіна. З другої половини 2002 р. розпочалися інноваційні зміни в організації роботи Наукової бібліотеки, а саме автоматизація бібліотечних процесів. Вивчивши досвід провідних бібліотек України, заступник директора

з інформаційно-бібліотечних технологій Т.В. Гончаренко почала активно впроваджувати інноваційні технології і сервіси в Науковій бібліотеки. Першим етапом було встановлення АБІС «ІРБІС» та створення автоматизованих робочих місць у відділах бібліотеки. На другому етапі було розпочато роботу зі створення електронного каталогу бібліотеки, який дозволив розкрити все багатство власних фондів та оперативно виконувати бібліографічні довідки користувачів. Бібліотека отримала доступ до Інтернету, стали доступні повнотекстові бази даних, почала формуватися Електронна бібліотека, було створено Корпоративну бібліотечну систему Херсонського територіального об'єднання сільськогосподарських бібліотек.

Впровадження інноваційних технологій змінює ресурсний потенціал Наукової бібліотеки. Помітно збагатилась і видова структура фондів за рахунок нетрадиційних носіїв інформації: електронних, мікроносіїв, кіно-фотодокументів, неопублікованих матеріалів. Поступово створюється електронна бібліотека. Тож з 2002 р. всі електронні видання, що надходять до наукової бібліотеки (створені або придбані науковою бібліотекою, оцифровані, подаровані науково-педагогічними працівниками університету) з різними рівнями доступу згідно з авторськими договорами, укладеними із авторами цих видань, представлені у локальній мережі університету та в електронному каталозі. Електронна бібліотека перебуває у постійному розвитку.

Електронний каталог бібліотечної системи ХДАЕУ налічує близько 180000 бібліографічних записів. Бібліотека ХДАЕУ має бібліотечну систему, якою користуються понад 1000 бібліотек України.

У 2004 році Наукова бібліотека ХДАУ вперше посіла перше місце серед 22 аграрних вищих навчальних закладів України. Одним із напрямів наукової діяльності бібліотеки є створення та видання серії науково-бібліографічних видань. Наукова бібліотека є головною бібліотекою Херсонського територіального об'єднання, яка створює зведені бібліографічні покажчики. Зведений бібліографічний покажчик – це тематичний покажчик з актуальних питань агропромислового комплексу, зведений бюлетень про нові надходження літератури до фонду асоціації та зведений каталог періодичних видань, передплачених бібліотеками асоціації. Фонд налічує 431985 екз., читачів – 7090, відвідувань – 154875, книговидач – 638050, штат – 29. За результатами діяльності 2005–2006 рр. Державна наукова сільськогосподарська бібліотека УААН (нині ННСТБ НААНУ) визнала Наукову бібліотеку ХДАЕУ найкращою в бібліотечно-інформаційному забезпеченні навчально-виховного процесу серед вищих навчальних закладів України III–IV рівнів акредитації.

Одним із напрямків наукової діяльності бібліотеки є підготовка та випуск наукових бібліографічних видань за серіями: «Історія університету» та «Вчені-аграрії» (у подальшому перейменовану на «Біобібліографія діячів сільськогосподарської науки України»), які були започатковані у 2005 р. Наукова бібліотека є головною бібліотекою Херсонського територіального об'єднання, створює зведені бібліографічні покажчики: тематичні з актуальних питань АПК, «Зведений бюлетень нових надходжень літератури до фондів бібліотек об'єднання», «Зведений каталог періодичних видань, передплачених бібліотеками об'єднання». У 2014 р. унікальний багатогалузевий фонд Наукової бібліотеки налічував 454150 примірників. До послуг читачів – 2 абонементи та 7 читальних залів. Читачів – 6631. За рік всі структурні підрозділи обслуговували 22500 читачів, число книговидач близько 900000, відвідувань – більш 190000, передплачено понад 250 назв періодичних видань,

У 2006 р. відбулась подія, яка значно вплинула на бібліографічне обслуговування в науковій бібліотеці – відкриття електронної читальної зали на шість автоматизованих робочих місць (АРМ). Це забезпечило доступ читачів до електронних носіїв інформації навчального та наукового характеру, дало можливість працювати з електронним каталогом наукової бібліотеки. Далеко не кожен студент в той час мав свій персональний комп'ютер вдома, отож читальна зала була завжди заповнена гомінкою молоддю. Працівники відділу із знанням справи стали обслуговувати кожного користувача в режимі «запит–відповідь», надавати індивідуальні консультації, виконувати розширені тематичні довідки (пошук та підбір повнотекстової інформації з використанням фонду наукової бібліотеки, ресурсів Інтернет). Пошук нових форм і методів бібліографічного сервісу постійно триває. Бажання йти в ногу з часом спонукає розширити зону обслуговування за рахунок віддалених користувачів.

У цей час для студентів факультету Рибного господарства та природокористування відкривається нова читальна зала на 30 посадкових місць у корпусі №4.

У 2007 році було придбано повну версію АБІС «ІРБІС 64» у складі трьох АРМів «Адміністратор», «Каталогізатор», «Читач». Обсяг електронного каталогу – 31840 анотованих бібліографічних записів.

Крім поточних надходжень електронний каталог постійно поповнюється бібліографічними описами видань з ретрофонду. Ретрокаталогізація книжкового фонду – важлива ланка в забезпеченні якісного обслуговування користувачів наукової бібліотеки. Завдяки ретрокаталогізації видань формується основа майбутнього повноцінного

електронного довідково-пошукового апарату всього фонду наукової бібліотеки.

Цього ж року виходить з друку перший випуск «Зведеного бюлетеня нових надходжень до фондів сільськогосподарських бібліотек Херсонського територіального об'єднання». Він інформує читачів про нові надходження та сприяє активізації спільного використання фондів, використовуючи нову сервісну послугу – електронну доставку документів.

У 2009 році з нагоди 30-річчя від дня заснування Херсонського територіального об'єднання сільськогосподарських бібліотек підготовлено і надруковано 8 випуск видання з серії «Історія університету» – «Херсонському територіальному об'єднанню сільськогосподарських бібліотек – 30 років (1979–2009 рр.)», де представлені матеріали з історії створення та етапи розвитку об'єднання, розкрито зміст роботи, проаналізовано стан та перспективи розвитку кожної бібліотеки як єдиної системи бібліотечних фондів регіону.

У 2012 році за результатами рейтингу сільськогосподарських бібліотек ВНЗ III-IV рівнів акредитації за ознакою «Науково-методична, науково-дослідна, видавнича діяльність» наукова бібліотека зайняла 1 місце за загальними показниками та 2 місце серед 23 бібліотек ВНЗ України.

У 2014 році до 140-річчя від дня заснування Херсонського державного аграрного університету та ровесниці університету наукової бібліотеки, підготовлено і надруковано 16 випуск видання з серії «Історія університету» – «Наукова бібліотека Херсонського державного аграрного університету на службі освіти, науки та виховання».

У 2016 році загальний фонд наукової бібліотеки складав 443153 примірників. Обслуговування користувачів ведеться на 2-х абонементних та у 7 читальних залах. Окрім мережі Інтернет наукова бібліотека обладнана безкоштовними точками доступу на основі технології Wi-Fi.

Постійні контакти наукової бібліотеки з керівництвом університету, окремими викладачами та кафедрами лежать в основі систем інформування – ДОК (диференційне обслуговування керівництва університету та ВРІ (вибіркове розповсюдження інформації), відповідно до тематики науково-дослідних робіт науковців. Складаються інформаційні списки статей за галузевою тематикою, тематичні бібліографічні покажчики та біобібліографічні покажчики наукових праць, на WEB-сторінці наукової бібліотеки систематично розміщується інформація про нові надходження. Багато науковців завдячують бібліографам у пошуку джерел для наукових робіт, кандидатських та докторських дисертацій, а студенти –

для курсових, дипломних, наукових, контрольних робіт, рефератів. Бібліографія завжди була і залишається вірним супутником науки в університеті.

Електронна бібліотека представлена в єдиному інформаційному просторі веб-сторінками на сайті університету, на яких можна отримати інформацію про структурні підрозділи бібліотеки та їх функції, перегорнути сторінки історії бібліотеки, отримати інформацію про нові надходження, здійснити пошук в електронному каталозі та базах даних, отримати доступ до інформаційних ресурсів ознайомитися з фондами дисертацій та авторефератів дисертацій, отримати віртуальні довідки, скористатися послугою електронної доставки документів. Зокрема, бібліотека зберігає близько 700 рідкісних книг з агрономії, ботаніки, генетики, ентомології, зоології та геології з 1826 по 1946 роки.

Наукова бібліотека використовує усі форми інформаційної, громадської та культурно-просвітницької діяльності, включаючи дні інформації, професійні дні, дні кафедр, літературно-просвітницькі години та книжкові виставки. Читачам пропонуються бібліотечні послуги, що включають усні та письмові запити, консультації з питань бібліографії монографій, дисертацій, авторефератів дисертацій, індексів УДК та ін. Для студентів перших курсів організовуються екскурсії до бібліотеки та проводяться практичні заняття з основ інформаційної культури.

Основними напрямками роботи Наукової бібліотеки є розвиток інтелектуальної свободи читачів, розширення доступу до інформації, посилення представницької ролі науковців Університету у світовому просторі наукової комунікації, впровадження наукометричних та бібліометричних методів дослідження.

Наукова бібліотека ХДАЕУ має два абонементи та сім читальних залів (у тому числі електронний читальний зал). Міждисциплінарна та унікальна колекція постійно зростає. Наразі фонд бібліотеки налічує майже півмільйона примірників навчальної, наукової та довідкової літератури, періодичних видань, аудіовізуальних матеріалів та електронних публікацій. Її відвідують в середньому понад 7000 осіб на рік. Серед них студенти денної та заочної форм навчання, викладачі, співробітники університету та місцеві фахівці сільського господарства. Хоча основною функцією бібліотеки завжди була підтримка навчального процесу та наукових досліджень, сьогодні зусилля співробітників бібліотеки позитивно орієнтовані і спрямовані на користувачів та їхні потреби. Основою бібліотечної діяльності є інформація, а бібліотекарі – організатори інформації та доступу до неї. «Бібліотекарі – це перші посланці краси і знань, ті, хто відкриває браму із закритих полиць і виводить назовні таємні слова, які просвітлюють

допитливий розум. Жоден каталог чи опис не замінить бібліотекаря», як сказав Микола Реріх про бібліотекарів та їх скромну роботу, «саме люблячі слова та досвідчені руки творять справжнє диво просвітлення». Письменники і художники оспівували і прославляли представників різних професій, але бібліотекарям в цьому відношенні не так пощастило – можливо, через нібито низьку значимість бібліотечної роботи в суспільстві.

Організація освітнього процесу наразі зазнає стрімкої трансформації відповідно до потреб і запитів суспільства. Безумовно, якісні процеси підготовки майбутніх фахівців можливі лише за умови використання цифрових технологій. Тому зростає потреба в діджиталізації навчального процесу та впровадженні дистанційної освіти в синхронному та асинхронному форматах. Інформаційно-матеріальне забезпечення підготовки майбутніх фахівців у вищих навчальних закладах здійснюють університетські бібліотеки. Оцифрування інформаційно-бібліотечних процесів є важливою умовою забезпечення здійснення якісної науково-дослідної та викладацької діяльності в університетах.

Сьогодні акценти наукової бібліотеки спрямовуються на впровадження нового спектра послуг, спрямованих на підтримку фахової комунікації, моніторинг, аналіз та інтеграцію результатів досліджень вчених ХДАЕУ до світового наукового простору, формування позитивного іміджу університету в Україні та світі.

Співробітники Наукової бібліотеки університету активно використовують цифрові технології для інформування та бібліотечної підтримки освітнього та наукового процесів, створюючи таким чином сучасний центр діджиталізації в університеті ХДАЕУ. Основною цифровою підтримкою бібліотеки університету для забезпечення якісної підготовки майбутніх фахівців є електронний каталог, репозитарій, оцифрування рідкісних і цінних видань та бібліотечні послуги онлайн (довідки, консультації, екскурсії тощо). Доступ до електронного каталогу здійснюється через веб-сайт бібліотеки в режимі 24/7 і відображає наявні бібліотечні фонди. Електронний каталог постійно поповнюється новими книжковими надходженнями, а також активними колекціями.

Сьогодні акценти наукової бібліотеки спрямовуються на посилення своєї ролі у процесах представництва вчених університету в глобальному просторі комунікацій, впроваджує наукометричні та бібліометричні методи дослідження: веде моніторинг в бібліометричних та наукометричних базах даних з метою виявлення статей науково-педагогічних працівників університету; здійснює інформаційну підтримку вчених щодо сприяння входження їх робіт у міжнародні та національні бібліометричні бази; оцінює ефективність наукових

досліджень вчених університету за допомогою бібліометричних показників – рівня цитування, h-індекса, публікаційної активності автора; здійснює інформаційно-консультативну допомогу вченим щодо реєстрації в ідентифікаторах ORCID, Google Scholar, Science Index, ResearcherID; складає рейтинги вчених університету відповідно кількості публікацій, рівня цитувань та індексу Хірша автора по різних наукометричних базах та ін.

Наукова бібліотека проводить вебінари, відео-уроки, презентації з бібліометрики, наукометрики та інформаційної культури, знайомить з особливостями інтеграційних процесів з метою покращення розвитку публікаційної активності та цитування наукових працівників університету.

Одним із шляхів підвищення міжнародного рейтингу університету (науковців) є розміщення наукового доробку вчених та молодих науковців в Інституційному депозитарії ХДАЕУ, який є джерелом забезпечення вільного доступу до публікацій наукових працівників університету та фондів електронних видань бібліотеки. Формується виключно на базі відкритого програмного забезпечення Dspace, що дозволяє збирати, зберігати і поширювати контент.

Наукова бібліотека організовує й активно веде роботу зі студентами у напрямку формування духовно-моральних цінностей. Мета – виховання гармонійної, свідомої свого громадського обов'язку та поваги до історичної спадщини, відкритої до творчого розвитку особистості, формування загальної та фахової культури майбутніх фахівців. Культурно-просвітницька діяльність наукової бібліотеки включає різноманітні форми і методи інформування та популяризації літератури: це книжкові виставки, бібліографічні огляди, тематичні перегляди, бесіди, творчі зустрічі, презентації та ін..

Для виконання поставлених завдань у відповідності до вимог часу, постійно розширюються та удосконалюються структура, функції, методи та технології діяльності наукової бібліотеки.

Нині Наукова бібліотека рівняється на кращий досвід вітчизняних та зарубіжних бібліотек закладів вищої освіти. Її діяльність спрямовується на виконання всіх стратегічних освітніх, наукових завдань Херсонського державного аграрно-економічного університету в контексті європейських вимог та у відповідності із загальними тенденціями реформування вищої освіти України.

ВИСНОВКИ

Бібліотеки завжди були осередками знань, культури та освіти. У світі, де інформація стала всюдисущою, бібліотеки переосмислюють

свою роль і функції в новій екосистемі. Вони виконують важливу роль у суспільстві, надаючи доступ до інформації, яка сприяє розвитку інтелектуальної свободи, критичного мислення і творчості. У ХХІ столітті, коли технології продовжують стрімко розвиватися, значення бібліотек стає ще більш актуальним.

Сучасні бібліотеки – це не лише сховища книг, а й інформаційні центри, які використовують нові технології для забезпечення доступу до знань. В умовах інформаційної ери, бібліотеки стають важливими гравцями у формуванні інформаційної грамотності суспільства. Вони можуть перепрофілюватися на центри цифрової грамотності, де люди можуть отримати навички роботи з новими медіа, а також розвивати уміння критично оцінювати інформацію з різних джерел.

Наукова бібліотека Херсонського державно аграрно-економічного університету завжди була центром культури, довідкової, бібліографічної та інформаційної спадщини. Історія Наукової бібліотеки дуже тісно переплітається з історією ХДАЕУ і розпочала свою діяльність у 1874 році з відкриттям Херсонського сільськогосподарського училища.

Нині Наукова бібліотека Херсонського державного аграрно-економічного університету рівняється на кращий досвід вітчизняних та зарубіжних бібліотек закладів вищої освіти. Її діяльність спрямовується на виконання всіх стратегічних освітніх, наукових завдань в контексті європейських вимог та у відповідності із загальними тенденціями реформування вищої освіти України.

АНОТАЦІЯ

Наукова бібліотека є важливим центром для дослідників, студентів і науковців, забезпечуючи доступ до широкого спектра інформаційних ресурсів. Вона надає не лише книги, а й електронні бази даних, наукові журнали, статті та монографії, що спрощує процес дослідження. Завдяки спеціалізованому фонду та обслуговуванню, наукові бібліотеки підтримують різні галузі знань, включаючи гуманітарні, природничі та соціальні науки. Бібліотеки також організовують семінари, лекції та тренінги, що сприяють розвитку інформаційної грамотності у користувачів. Крім того, сучасні наукові бібліотеки активно впроваджують новітні технології, такі як цифрові бібліотеки та інструменти для управління бібліографічною інформацією. Це дозволяє відвідувачам отримувати доступ до ресурсів у зручний і швидкий спосіб. Наукові бібліотеки також виконують роль наукових комунікаційних платформ, сприяючи обміну знаннями та співпраці між дослідниками. Вони допомагають формувати критичне мислення та науковий підхід до вирішення проблем через доступ до актуальної

інформації. Загалом, роль наукової бібліотеки в сучасному світі важко переоцінити, адже вона сприяє розвитку науки та освіти в цілому.

Література

1. Mattern S. Library as Infrastructure. *Places J.* 2014. https://placesjournal.org/article/library-as-infrastructure/?gclid=CjwKCAjw1ZbaBRBUEiwA4VQCIYNWoNU7ec6EeHydL6zG0VtJY11whWBR0kFY_GZm4gi8ijDanooXeRoC6wMQAvD_BwE&cn-reloaded=1
2. Duerinckx A., Hens C., Kerckhoffs S., Van Laer J., Verstraelen K. The Citizen in Flemish Citizen Science: Demography, Motives, and Experiences; Scivil: Leuven, Belgium, 2021.
3. Golumbic Y.N., Orr, D., Baram-Tsabari A., Fishbain B. Between vision and reality: A study of scientists' views on citizen science. *Citiz. Sci. Theory Pract.* 2017, 2, 6.
4. Mumelaš D., Martek A. Benefits of Citizen Science for Libraries. *Publications* 2024, 12, 8. <https://doi.org/10.3390/publications12010008>
5. Schöpfel J. Smart Libraries. *Infrastructures.* 2018; 3(4):43. <https://doi.org/10.3390/infrastructures3040043>
6. Hormia-Poutanen, K.; Matheson, A. LIBER Definition of Research Library: Background Paper; LIBER: Hague, The Netherlands, 2017; Available online: https://libereurope.eu/wp-content/uploads/2020/12/Mar2017Mail_DefinitionofResearchLibrariesBackgroundPaper.pdf
7. LIBER. Libraries Joining LIBER: Endorsement Proposal. 2017. Available online: https://libereurope.eu/wp-content/uploads/2020/12/Mar2017Mail_EndorsementProposal.pdf
8. Kaarsted T., Blake O., Nielsen K.H., Alving B., Rasmussen L.T., Overgaard A.K., Hansen S.M.B. How European Research Libraries Can Support Citizen-Enhanced Open Science. *Open Inf. Sci.* 2023, 7, 20220146.
9. Ушкаренко В.О., Мартинова Т.Д. Херсонський державний аграрний університет. Історичний нарис. Херсон: Айлант, 1999. 180 с.

Information about the authors:

Lyubimenko Svitlana Mykolaivna,

Director

Scientific Library of Kherson State Agrarian and Economic University,

Head of the Information and Bibliographic Department

Kherson State Agrarian and Economic University

23, Stritenska str., Kherson, 73006, Ukraine

Lavrenko Sergiy Olehovich,

Candidate of Agricultural Sciences,
Associate Professor at the Department of Agriculture
Kherson State Agrarian and Economic University
23, Stritenska Street, Kherson, 73006, Ukraine

Lavrenko Nataliia Mykolayivna,

Candidate of Agricultural Sciences,
Associate Professor at the Department of Land Management,
Geodesy and Cadastre
Kherson State Agrarian and Economic University
23, Stritenska Street, Kherson, 73006, Ukraine